

Lutomek_4
Karta wywiadu etnograficznego

Metryczka miejscowości		
Powiat	międzychodzki	
Gmina	Sieraków	
Miejscowość	Lutomek	PMI_SI_LTK

Metryczka wywiadu			
Data realizacji	26.01.2013	Miejsce wykonania	świetlica wiejska
Czas trwania	1:25:16	Forma i wielkość	Plik audio, Mp3/stereo 117 MB
Przeprowadzający	D.W.-W.	Komentarz	

Metryczka informatorów				
Kod	Płeć (K/M)	Wiek	Funkcja społeczna	Komentarz
PMI_SI_LTK_004	K	35 lat	sołtys Lutomka	

Informacje etnograficzne	
Tematyka	Pozyskane informacje (ew. cytaty)
I. Toponomastyka i etnonimy	
Nazwy miejscowości (historyczne; zwyczajowe)	„Wiem, że w dawnej historii istniała osoba o imieniu Lutomira i być może to od niej. Bo też jest tak, że Lutom swoją historię ma dłuższą, bo obchodziliśmy 750-lecie Lutomia w lipcu ubiegłego roku. Natomiast o ile się nie mylę, to pierwsze zapiski na temat Lutomka, to było około 1417 roku, czyli niebawem jakieś 650-cio lecie? Dobrze liczę? No. Także jesteśmy młodszy” „Ja przypuszczam, że Ci pierwsi właściciele, to posiadali Lutom, a Lutomek, był ich takim dobrem, takim mniejszym majątkiem, ale też tych właścicieli. Tak myślę”.
Nazwy lokalne (przysiółków, części wsi, pól, łąk, pojedynczych gospodarstw)	1. <i>Ostrowek</i> – nazwa określająca pole. 2. <i>Wężowy dołek</i> – nazwa pola, na którym kiedyś znaleziono węże 3. <i>Borek</i> – fragment lasu. 4. <i>Ku Łęczcom</i> – droga wiodąca w kierunku Łęczec. 5. <i>Świętego Jana</i> – miejsce, w którym była dawniej figura św. Jana, zniszczona przez Niemców w czasie II wojny światowej. Dziś pozostały tam jedynie trzy lipy. 6. <i>Droga roszczyńska</i> – „Tutaj była kiedyś miejscowość, po której już śladu nie ma,, Roszczyn bodajże. I do dzisiaj funkcjonuje określenie droga roszczyńska. To będzie gdzieś w tym kierunku. Tak, że tam już miejscowości nie ma. Tam już nie ma praktycznie śladów, ale ci najstarsi ludzie wiedzieli, że tam była jakaś mała osada”
Nazwy topograficzne (cieków wodnych, stawów, wzniesień, obszarów leśnych, toń wodnych, uroczysk)	1. Jezioro Głęбочek.
Nazwy pojedynczych obiektów przyrody żywej i nieożywionej (pojedynczych drzew i głązów narzutowych)	Brak informacji.

Endonimy (nazwy własne grup lokalnych i regionalnych)	Brak informacji.
Egzonimy (nazwy zewnętrzne grup lokalnych i regionalnych)	Pytanie nie zostało zadane.
II. Folklor dawny i inne zjawiska kulturowe	
Podania (opowieści) o wydarzeniach lokalnych	„Żadnych takich ciekawych historii akurat nie znam”.
Tradycyjne obrzędy (także te związane z tradycjami religijnymi) doroczne	
1.	św. Andrzeja (Andrzejki)/św. Katarzyny (Katarzynki)
	„Tu w Lutomku nie. Jedynie w szkole, no to tam dla dzieci robimy takie rzeczy, ale żeby dorośli się tym zajmowali to nie” Informatorka zapytana o zabawy andrzejkowe organizowane dawniej odpowiada: „Były czasy, że tutaj zabawy andrzejkowe były organizowane co tydzień. Później te czasy umarły. Ja teraz próbuję to wszystko wskrzesić, ale to nie jest takie proste. Bo były czasy, że pieszo chodzono z jednej miejscowości do drugiej, tu się odbywały zabawy i tu się odbywały zabawy. Tu w Lutomku pod gołym niebem się odbywały, wszystkim się podobało. Orkiestra potrafiła grać bez prądu, nie było to potrzebne. Między innymi tam również były z okazji andrzejek. To w dawnym domu strażaka, po którym już też śladu nie ma...” Informatorka podaje, że ówczesne zabawy andrzejkowe polegały raczej na symbolicznym laniu wosku. Zwyczaje wróżenia nie były zbytnio kultywowane. Katarzynki nie były obchodzone.
2.	św. Marcina/11 listopada
	„Szanujące się gospodyni pieką rogaliki. Wiadomo, jeszcze msza w kościele no i na tym się wszystko kończy” „Są przysłowia związane ze świętym Marcinem, takie ogólnopolskie, że św. Marcin przyjeżdża na białym koniu i tym podobne...”
3.	Adwent
	„W tych czasach obecnych to już nie jest tak kultywowane jak to sto lat temu. Wszystko takie być może wydaje się spłaszczone, jak to było kiedyś, prawda?” „Takich tam rozrywek to raczej się unika, żadnych tam hucznych zabaw, wesel. Nic w tym typie, że miało by to w jakiś sposób bardzo cieszyć. Tak raczej żyje się skromnie w tym czasie.” Informatorka podaje, że nadal w wielu domach zachowuje się

		post w piątki. „A wiem, że w dawnych czasach, jak to już z opowieści, bo mnie w tych czasach na świecie ni było, to jak moja prababcia jeszcze była młoda, moja babcia, to był taki zwyczaj, że jak zaczynał się post czy adwent, to garnek do pieczenia mięsa był odwrócony do góry dnem i do końca tego okresu nie używany.” Przez cały ten czas, panował zakaz spożywania mięsa. Do najczęściej spożywanych potraw dawniej należały „Smelki, to jest jakaś taka zupa mleczna... Jeżeli się nie pomyliłam. <i>Nawarka, smelki</i>, takie rzeczy mówiono. No i też gzik.” W kościele zapala się świece w kolejne niedziele adwentu.
4.	św. Mikołaja (Mikołajki)	Mikołaj przychodzi do dzieci, które „muszą pięknie wyczyścić buty, pójść wcześniej spać, aby Mikołaj miał czas aby to przygotować” Buty stawia się w pokoju. Przynoszonymi przez Mikołaja prezentami są słodczyce i owoce.
5.	Wigilia	„Najpierw jest sprzątanie. To jest duże sprzątanie przed, później się okazuje że przyjeżdżają goście z małymi dziećmi i w jeden czy dwa dni potrafią zrobić taki raban, że jest większy bałagan niż przed tym sprzątaniem” Dzień wigilii jest dniem postnym w domu informatorki. Choinka jest sztuczna, jednak przynosi się z lasu gałązki świerku, które wstawia się do wazonów lub układa w postaci stroików. Choinka informatorki „w tym roku była przyozdobiona w same papierowe i słomiane ozdoby, które wykonałam z własnymi dziećmi. Nie było tam ani jednej prawdziwej bombki, był jedynie jeden kupny łańcuch. Była ładna”. Przygotowanie łańcuchów jest precyzyjną pracą, jak podkreśla informatorka i zajmuje bardzo dużo czasu. Wygląd łańcucha „takie kokardki z bibuły i na przemian jest taka słomka. (...) Taki prostokącik zduszony na środku. Nawlekam to na nitkę oczywiście. No i na przemian: kokardka, słomka, kokardka, słomka. Jest to kolorowe, wystarczy na całą choinkę. Albo takie harmonijki, które z długich pasków bibuły na przemian się przekłada. W tym roku z kółeczek nie robiliśmy, ale za to robiłam bałwanki z waty, mikołaje, różne gwiazdy – to z kolei syn robił i wiele innych takich tam, które pamiętam z dzieciństwa. Bo teraz zauważam, że w szkole już tego nie robią”. Choinkę ubiera informatorka z dziećmi. Nie ma zwyczaju wyczekiwania pierwszej gwiazdki. Wieczere wigilijną rozpoczyna się, gdy wszyscy spodziewani goście

zawitają do domu.

Pod obrusem wigilijnym znajduje się siano.

Oplątek „Na wspólnym talerzu. Każdy z tego talerza bierze kawałek opłatka i następnie tym opłatkiem dzielimy się ze wszystkimi osobami, składając sobie życzenia.” Dla niezapowiedzianego gościa przygotowuje się jedno nakrycie. Dorośli starają się zachować zwyczaj nieodchodzenia od wigilijnego stołu, od dzieci się tego nie wymaga.

Potrawy wigilijne: „To znaczy, aż tak bardzo tej tradycji, tu się przyznam, że nie przestrzegam. Karp wiadomo jest zawsze (...) do tego jest taki kompot z suszonych owoców, barszcz z uszkami i tak tam... śledzie, ziemniaki w mundurkach – oczywiście obrane na tą już okoliczność. Kapusta z grzybami jest u mnie, no i szwagier namówił mnie, że też fasola musi być. Dlaczego ta fasola, to nie wiem”

Przesady: „Mój szwagier wierzy, że jeżeli będzie miał łuskę od karpia wigilijnego w portfelu, nagania nas wszystkich do tego, no to zapewni nam to powodzenie finansowe w całym nadchodzącym roku. Chyba nie do końca w to wierzę”.

„Szwagier namówił nas, że pod talerz należy włożyć pieniędzy, że to też przyniesie powodzenie finansowe”

Gwiazdor: Do dzieci przychodził gwiazdor. Obecnie (ponieważ dzieci są już starsze) dzieci wychodzą na dwór „udawać, że szukają świętego Mikołaja, po to, abym mogła podłożyć pod choinkę, to co trzeba”. Wśród prezentów znajdują się zazwyczaj ubrania i słodycze. Obecnie strój gwiazdora składa się z czerwonego stroju, czarnego paska, maski, brody”

Informatorka podaje, że sama często przebiera się za gwiazdora podczas organizowanych zabaw dla dzieci we wsi lub w szkole. Wspomina, że dawniej, tj. w latach osiemdziesiątych, „wcale nie miał takiego czerwonego ubrania. Miał raczej taką solidną, ciepłą kurtkę, czy nawet taki kożuszek na wierzch, czy kołnierz z kożuchem. Taki bardzo szeroki pasek, maskę miał, no czapkę bywało, że miał czerwoną, bywało że miał czarną. Także wcale nie miał takiego czerwonego ubrania. Ale jakoś tak do gwiazdora był podobny”. „W tamtych czasach to było tak, że niekiedy ktoś się przebrał za gwiazdora i wcale nie nosząc prezentów chodził od domu do domu, tam *różgą* wypłacał a prezentów nie było widać.”

Kolędy: W domu informatorki kolędy śpiewają przeważnie dzieci. Najczęściej ogląda się świąteczne programy w telewizji,

		w których śpiewane są kolędy. Wieczorem chodzi się do kościoła parafialnego na pasterkę.
6.	Pierwsze i Drugie Święto Bożego Narodzenia	„No pierwszy, to te śpiochy długo śpią, bo niektórzy są na pasterce. Dzieci z kolei we wigilię są tak podekscytowane, że późno idą spać i też późno wstają. Więc ten pierwszy dzień to wygląda na późnym wstawaniu. No wiadomo rodzina nas odwiedza, bo my mieszkamy w tym domu rodzinnym do którego każdy przyjeżdża, a nie odwrotnie. My sobie nie możemy pozwolić na wyjazd, bo nigdy nie wiadomo o której godzinie ktoś się zjawi u nas. I tak w zasadzie mijają nam obydwie święta.”
7.	Sylwester/Nowy Rok	W wieczór sylwestrowy nie organizuje się zbaw sylwestrowych. Świątlica wiejska jest zbyt mała, żeby zorganizować na niej zabawę. W ten wieczór istnieje zwyczaj: „Kradnie się furtki i bramy, i gdzieś trzeba je tam tak ładnie schować, żeby właściciel cały nowy rok szukał.(...) Ja nie chodzę, ani moja rodzina wynosić, aczkolwiek musimy pilnować swoich, bo mamy ich kilka.” O przetrwanie zwyczaju dba młodzież. Informatorka wspomina, że dawniej zwyczaj był mocno wpisany w tradycję wsi, a niektórzy ludzie zabezpieczali furtki łańcuchami, żeby nikt ich nie wyniósł.
8.	Trzech Króli	„W zeszłym roku na trzech króli, dzieci się poprzebierały i tak chodziły. (...) To było kilka razy po trzech króli. Podobierali się w trójki i tak chodzili z koszyczkiem, gdzie kładliśmy owoce, słodycze” i pieniążki.
9.	Kolędniczy	Brak informacji.
10.	MB Gromniczej	W kościele odbywa się msza święta, na którą należy udać się z gromnicą. „Ta gromnica miała towarzyszyć człowiekowi przez całe jego życie. Od dnia chrztu, aż do dnia śmierci i miała być zapalana w każdym ważnym momencie życia. Miała też takie zastosowanie, ja tego nigdy nie zrobiłam, ale tak mnie nawet w szkole uczono, że w czasie burzy, żeby chronić przed uderzeniem pioruna. Bo to miała być zapalona, postawiona w oknie i zwyczajem było modlić się”.
11.	Karnawał, tłusty czwartek, koniec karnawału	Nie organizuje się imprez karnawałowych. Ostatni dzień karnawału nosi nazwę <i>ostatki</i>. „Ale też ostatki, to przypadają we wtorek, a wcześniej jest taki dzień – tłusty czwartek. Gdzie

		trzeba napiec górę pączków, chruścików, jakieś tłuste golonki ugotować, wszystko takie bardzo kaloryczne i niezdrowe, i objadać się do upadłego. (...) Myślę, że przez cały dzień. A w ostatki, według tej tradycji, to by jeszcze należało się tak solidnie najeść. Bo później to już jest środa popielcowa. To tylko ze skruchą do kościoła. Ksiądz popiołu na głowę.”
12.	Topienie Marzanny	„W Lutomku nie, aczkolwiek nasze dzieci chodzą do szkoły do Lutomia i tam już szkoła co roku – odkąd tylko pamiętam – topi Marzannę. Wcześniej robiono taki długi pochód i, między Lutomiem a Lutomkiem płynie struga, i właśnie tam chodzono topić tą Marzannę. A teraz zmienił się właściciel łąki, i tam są takie stawy porobione i nie bardzo można by tam wejść, więc dzieci chodzą nad jezioro, te przedszkoli i tam właśnie...” W tych czasach kiedy ja w tym uczestniczyłam, no to byliśmy poprzebierani. Śpiewaliśmy wszelkie takie piosenki – jaka ta sima zła, my czekamy na wiosnę – w tym sensie. Takie były o wiosnie, o pierwiosnki itd. No i takie pokrzykiwanie – odejdz zimo do morza, i takie tam”. Marzanna miała symbolizować zimę, którą trzeba utopić, zniszczyć. We wsi dawniej zwyczaj raczej nie był praktykowany.
13.	Środa Popielcowa	Chodzi się do kościoła.
14.	Śródpoście	Nie urządza się żadnych hucznych zabaw, wesel. „Dawniej twierdzono, że nie należy nawet śpiewać, nie tylko, że nie tańczyć, ale nawet śpiewać. Post przecież według Tradycji służył do umartwiania ciała i duszy. Tak więc... W dzisiejszych czasach to już nie jest tak kultywowane”.
15.	Niedziela Palmowa	Pytanie nie zostało zadane.
16.	Triduum Paschalne	Chodzi się do kościoła. „Ksiądz w kościele, jak tradycja nakazuje, w Wielki Czwartek obmywa nogi. No w wielki piątek, no to jest, to nie jest msza, to jest jakaś celebrowanie, ale to trwa tak długo...” W te dni, nie wolno jeść mięsa.
17.	Wielkanoc (święcenie koszyczka)/Niedziela Wielkanocna	Święconka: „W koszyczku jest zawsze gotowana szynka wędzona, jest wędzona kiełbasa, są jajka często pomalowane przez dzieci, lub ugotowane w łupinkach od cebuli, lub łupinkach od buraków.” Informatorka nie przywiązuje uwagi do ilości jajek przygotowanych do święconki. W domu nie ma też tradycji dzielenia się świeconymi potrawami/jajkami.” W

		koszyczku znajdują się również owoce, baranek z masła, czekolada, chleb, sól, pieprz, chrzan. Do święconki chodzi Informatorka z dziećmi. Święconka odbywa się na świetlicy wiejskiej. Po poświęceniu koszyczek jest ustawiony na szafę, aby dzieci nie podbierały. Potraw nie powinno się spożywać przed śniadaniem wielkanocnym, jednakże – jak podaje informatorka - dzieciom często udaje się coś wykraść. „Na rano ten koszyczek jest postawiony na stół i właśnie z tego koszyczka odbywa się śniadanie.” Na stole wielkanocnym znajduje się: „Gotowana szynka, kielbasa, jajka przede wszystkim”. Do dzieci przychodzi zajac. Informatorka podaje, że gdy dzieci były mniejsze robiły gniazdka, obecnie już nie wierzą w zajaca. Gniazda dla zajaca znajdowały się w różnych miejscach w ogrodzie (zawsze na dworze), a dzieci musiały ich szukać. Prezentami są zawsze słodczyce, owoce, ubrania, gry planszowe.
18.	Poniedziałek Wielkanocny	„Śmingus Dyingus. To tam do południa trzeba kogoś pomóczyć, no i samemu też trzeba być pomoczonym, no bo jakże to inaczej. Tradycję jednak trzeba zachować.” W wsi zwyczaj jest również praktykowany. Polewa się wodą zawsze do południa, butelką wody. Święta spędza się w gronie rodzinnym, podobnie jak na Boże Narodzenie.
19.	Zielone Świątki	„Tylko do kościoła. Takie bukietiki z ziół, ze zbóż, z kwiatków, takie coś.” Do bukietów zbiera się chabry, zboża i inne rośliny, jednak informatorka nie potrafi ich wymienić. Przygotowane bukiety lub wianki („Widuję, że i w formie bukietików i w formie wianuszków przynoszą ludzie”) są święcone w kościele i przynoszone do domów.
20.	Boże Ciało	„Idziemy do kościoła, w Boże Ciało strażacy ubierają mundury i też wszyscy idą, może się ktoś wyłamać, ale generalnie wszyscy strażacy idą. Dziewczynki sypią kwiatki – oj nachodziłam się za tymi kwiatkami – jest procesja do czterech ołtarzy, to jest oczywiście w Lutomiu, bo my nie posiadamy kościoła, mniej więcej tak to wygląda.” „To jest wzdłuż tej drogi od kościoła w stronę Lutomka i tam poszczególne

		rodziny co roku, tradycyjnie przygotowują. No to tam jest naprawdę pięknie, oni mają już ten zwyczaj, tą tradycję pięknie podtrzymują, nigdy się nie wyłamują, zawsze pięknie ozdobią.” Istnieje zwyczaj łamania i zabierania gałązek brzozy z ołtarza do domu.
21.	św. Jana	Brak informacji.
22.	MB Zielnej	Święta są kultywowane poprzez kościół.
23.	MB Siewnej	Święta są kultywowane poprzez kościół.
24.	Dzień Wszystkich Świętych/Dzień Zaduszny	Sprząta się groby na cmentarzu. Odwiedza się groby rodziny na innych cmentarzach.
25.	Inne tradycyjne wydarzenia doroczne (cykliczne) istotne dla informatora	Brak informacji.
Tradycyjne obrzędy rodzinne i okolicznościowe		
1.	Narodziny i chrzest	„No są przesady. Jak kobieta je coś kwaśnego, jakieś dania mięsne, to znaczy, że będzie chłopiec, jak słodkie to znaczy, że będzie dziewczynka. Następnie, nie wolno się przestraszyć myszy, bo dziecko będzie miało znamię. Podobno, No kto to tam wie. Nie wolno kupować prezentów narodzonemu dziecku, bo może się coś nie powiedzie. Co tu jeszcze. Jak się powie do kobiety, ona nie może o tym wiedzieć, jak się powie do kobiety: pokaż ręce. No i teraz czy ona pokarze zewnętrzną czy wewnętrzną stroną dłoni, to podobno też można rozpoznać płeć dziecka z tej wróżby. Podobno. U mnie się sprawdziło, ja tego nie znałam. W ten określony sposób pokazałam ręce, powiedziano mi, że to będzie chłopiec – no mam syna. Czy to przypadek, czy nie przypadek, no trudno określić. Acha... Kobięcie w ciąży nie wolno niczego odmówić. Jeżeli poprosi o cokolwiek, trzeba tą prośbę spełnić, a to w obawie, żeby myszy nas nie nawiedziły”. Zwyczaje związane z chrzcinami: „Rodzice i rodzice chrzestni powinni być na jasno ubrani. To ma wpłynąć na życie tego dziecka. Ciemne ubrania, to będzie miało to dziecko ciężko, źle. Takie jasne ubrania to życie będzie takie jasne, rozpromienione takie, szczęśliwe. Podobno” „We wózkach widuję medaliki na czerwonej wstążce. Bo te

		czerwone wstążki, rzekomo mają od złego uroku obronić. A ten medalik, jakby czerwona wstążka nie dała rady, to niech medalik broni.”
2.	Ślub i wesele	„Młodą parę wita się chlebem i solą. Na drzwiach młodej pani jest zawsze napis witamy, czy serdecznie witamy. Jest też zwyczaj, że przyozdabia się to, ale czym? Świerkiem, czy gryczpanem... Robi się taki łańcuch gruby i przyozdabia się te drzwi tym.” „<i>Pórtelam</i>. Kiedyś to się odbywało dzień przed ślubem, teraz w zwyczaju jest tydzień przed, ponieważ tak jest wygodniej młodej parze, czy tam rodzicom. Zdążą odpocząć od jednej imprezy do drugiej. Tłucze się szkło na szczęście. Przed drzwiami panny młodej, aczkolwiek teraz ludzie wolą takie imprezy w jakichś restauracjach, czy gdzieś, no tam nie bardzo można. Ale widzę często, że ludzie wolą zrobić taka gotową imprezę, niż od podstaw tutaj. Bo kiedyś wiadomo, wszystkie takie ważne uroczystości odbywały się w domu. Tam było ciasno, ale jednak się można było zorganizować i mogły się odbyć, a teraz każdy szuka wygody.” „Na <i>pórtelam</i> przychodzą znajomi, mieszkańcy, tłuczą szkło, przynoszą telegramy, są częstowani ciastem, alkoholem. No to jest takie małe wesele jakby, po prostu.” Zwyczaje ślubne: „Pan młody przychodzi do domu panny młodej, rodzice pana młodego również. Jest błogosławieństwo rodziców względem tej młodej pary, ale tu się troszeczkę dziwię, bo zawsze ten pan młody nie miał widzieć tej białej sukni prawda? Przed ślubem. Do tego błogosławieństwa to oni są już pięknie ubrani, gotowi, no i ślubu jeszcze nie było, a on jednak widzi tą suknię”. „Jak już z kościoła wyjeżdża się, to młodzież, czy tam starsi, zatrzymują. No i wtedy ci goście weselni, czy ta para młoda rzuca czy to cukiereczki, czy to jakieś pieniążki, bywa tak, że jakiś trunek, jak dla takich tam... Zawsze są przygotowani” Oczepiny: „Im więcej żartów i do śmiechu, tym lepiej. Są różne tam zawody, wyścigi na tym... Trochę żartobliwe. W trakcie trwania wesela wykonywany jest taniec „dla tych zza okna” i dla kucharek. Po weselu odbywają się poprawiny.
3.	Śmierć i pogrzeb	„Najpierw różaniec w kostnicy, później msza żałobna, później na cmentarz, później uroczystość, taka stypa”.

4.	Inne zjawiska	1. „Wiem, że tak dawniej, dawniej, kiedy byłam mała, albo jeszcze mnie nie było, to było tak, że jak kawaler chciał chodzić do jakiejś dziewczyny z innej miejscowości... Kiedy tam przyjeżdżał, czy to rowerem, czy jakimś innym środkiem lokomocji, to niejednokrotnie został pobity. Zawsze musiał się wkupić (...) alkoholem (...)” 2. Aby odczynić zły urok, należy się umyć w czarcim żebrze, które musi być koniecznie zrywane w maju, a potem ususzone. Zerwane w czerwcu nie działa. Wiadomo, że urok został rzucony, gdy ktoś się źle czuje, albo gdy dziecko ciągle płacze i nie pomagają żadne inne znane środki. Zioło należy zaparzyć, odcedzić i wlać do wanny, a następnie się w tym wykąpać. Wówczas w wannie mają się robić „tumany”, co jest potwierdzeniem rzucenia uroku.
Zespoły i tradycje folklorystyczne, śpiewacze, muzyczne, w tym: przeglądy i festiwale oraz twórcy słowa		Brak informacji.
Tradycje kulinarne, w tym: produkt regionalny i lokalny, potrawy świąteczne, przepisy		Brak typowo lokalnych potraw. „Ludzi z tego regionu nazywa się poznańskimi pyrami, więc te ziemniaki są nieodłączne. Prawdziwy Poznaniak nie naje się jeśli ziemniaków nie będzie na talerzu. Oczywiście gzik. (...) Jest zrobiony z wiejskiego sera z odrobiną śmietany, to tego szczypiorek albo cebula, troszeczkę soli, pieprzu do smaku”. Zupy mleczne. „Ser się przesmażało. Wysuszony serek wiejski, odrobina sody, jajeczko w środek, troszeczkę soli, i później to się robiło w taki sposób, że na parze miska stała na garnku, tam woda, parowało i ta temperatura rozgrzewała. I to trzeba było mieszać, żeby się nie przypaliło i to był topiony ser. Inną taką ciekawostką jaką lubię, to śmietana wiejska przesmażona razem z cukrem i to wytwarza się taka krówka, taki karmel. Jeżeli to dłużej potrzymamy na patelni, to jest taka twardziejsza, jeżeli krócej, to jest taka krucha”. Informatorka czerpała przepisy od babci.
III. Tradycje rękodzielnicze		
Tradycje wytwórczości rękodzielniczej, sztuki ludowej oraz artystów nieprofesjonalnych		Brak informacji.

IV. Przejawy religijności tradycyjnej

1.	Kapliczki i krzyże w miejscowości (okoliczności powstania, rok fundacji, fundatorzy)	1. Krzyż - ludzie chodzą się modlić do krzyża w nabożeństwa majowe. Dawniej <i>święconka</i> była przy krzyżu i przy figurze. 2. Figura Marki Bożej.
2.	Miejsca cudowne (święte drzewa, gaje, źródelka)	Brak informacji.
3.	Święte figury, obrazy, rzeźby	Brak informacji.
4.	Miejsca kultu religijnego	Brak informacji.
5.	Lokalne tradycje pielgrzymowania	Parafia Lutomska organizuje co roku pielgrzymkę pieszą do Biezdrowa, w sobotę.
6.	Lokalne odpusty	„W kościele. Ku czci świętego Andrzeja i chyba jeszcze jeden”.

V. Lokalne uroczystości i obchody świeckie

1.	Dożynki	Dożynki organizowane są w kościele. „To wygląda tak, że z każdej miejscowości jest wyznaczona trójka osób, które niosą taką koronę żniwną, albo bochenek chleba.” Koronę przygotowują rolnicy. Tradycją było, że w Lutomku co roku inny rolnik miał przygotowywać koronę żniwną.
2.	Dni gminy/wsi	Brak. Organizuje się dni Sierakowa (miasto gminne).
3.	Lokalne festyny	„Ja tylko dwa festyny zrobiłam, bo dwa lata jestem sołtysem. Jeden festyn po to, aby pokazać moim mieszkańcom, że Lutomek – bo zawsze mówiono, że Lutomek jest taki mały, tu nic się nie da zrobić, wszystko jest niemożliwe – więc postanowiłam im pokazać, że jest możliwe, że bardzo wiele można zrobić, wystarczy tylko odrobinę chcieć.” Festyny odbyły się z okazji wakacji. Zaproszono władze samorządowe, posła z okręgu, sponsorów. Drugi festyn był z okazji otwarcia garażu OSP. Był to festyn integracyjny dla dzieci i dorosłych. Festyny rozpoczęły przemówienia, następnie odbywały się konkursy dla dzieci, zawody strażackie, loteria fantowa i zabawa na zakończenie.

4.	Inne (np. organizowane przez szkoły, KGW, Domy Ludowe, Ośrodki Kultury)	Brak informacji.